

Съвременни дизайн интерпретации в контекста на културно-историческото наследство

доц. д-р Светослав Анев, Нов български университет

Често в съвременния дизайн се наблюдават различни видове трактовки на стари решения от отминали епохи или вече създадени и добре познати обекти. Както в другите изкуства, така и в дизайна този тип явление не е необичаен. Доста често във всяко ново нещо може да бъде открито добре забравена стара препратка. За съжаление не винаги такива интерпретации биват базирани на сериозно проучване и анализ от страна на авторите, вследствие на което могат да бъдат наблюдавани крайно нелепи решения, завършващи с плачевен краен резултат, граничещ по-скоро с липса на естетика и добре обмислено, издържано решение. Разглеждайки този проблем в контекста на дисциплината интериорен дизайн проблемът може да бъде анализиран доста обстойно чрез редица примери.

Едно от решенията на такъв вид проблем може да бъде доброто познаване и анализиране в дълбочина на стиловите характеристики на дадена епоха, дала своето отражение върху решения във вътрешното пространство, обзавеждането, мебелите или аксесоарите. Разбира се, тук имат значение и фактори, свързани с професионално-личностните качества на автора, решил да поеме в тази посока.

Със зараждането и отмирането на различните епохи се зараждат и различните стилове. Те носят своите белези, характерни за времето в което съществуват. Това разбира се, е процес, предшестван от постиженията на предходната епоха, която дава своето отражение и влияе на следващата чрез последователно надграждане. Това е еволюция, базирана на напредък в технологично отношение, нови колективни стремежи или нови схващания за красота и естетика. Познаването им чрез стойностно анализиране е начинът за изграждане на правилна представа за основните характеристики и белези, водещи към оригиналността на разглеждания обект.

Този похват може и трябва да бъде използван в различни ситуации - например осъществяване на връзка между интериор и мебели с архитектура, част от културно историческо наследство в стил, характерен за дадена епоха. По този начин може да бъде постигнато хармонично единство и цялост в разработката на дадено пространство.

1. Барок и рококо интерпретации

1.1. **Барок** – много съвременни компании и дизайнери се обръщат към барока и последвалия го стил рококо като източник за вдъхновение. Това не е случайно – това са стиловете на монарсите, управлявали Централна и Западна Европа в края на XVII и целия XVIII в. Барокът е най-мащабното и декоративно-пищно, изпълнено с великолеписно художествено-творческо постижение на западноевропейската цивилизация. Възниква в Италия, и бавно се разпространява из цяла Европа. Характеризира се с пищна декорация на архитектурата, вътрешните пространства и мебелите, богата оцветеност, мощен релеф на декора и колоритна оцветеност (фиг.1). Основни особености при мебелите се явяват извитите крака, релефни, позлатени резбени декорации, пищни тапицери¹. Основен белег на стила е акцентът върху внушението за представителност и монументалност, която понякога се превръща в самоцел. Основна черта при решетъчните мебели е характерната за времето „S“ образна извивка на краката на мебелите, или т. нар. „кабриолен крак“. Стремешът е към преувеличаване на движението и детайлите с цел създаване на усещане за драматизъм, изобилие и величие (фиг.2), (фиг.3).

Формират се два отделни типа мебели – официално обзавеждане за държавни зали и дворци и по-опростени мебели, предназначени за домашна употреба. До този момент е било обичайно аристокрацията да се премества от един дом в друг според сезоните, но сега резиденциите стават по-постоянни.

¹ Бойчев К., Цветков Е., Калайджиев И., Грозев О., (1993). Интериор. Техника, София.

Мебелите вече не е нужно да бъдат преносими, а се проектират за конкретни стаи и отделни помещения².

Стилът се формира в три фази – ранен, зрял и късен барок. Мебелите от периода са едри, излъчващи представителност, и силно повлияни от архитектурата и скулпторните форми. На този етап те са част от общото решение за декоративното оформление на пространството. Обикновено са приоритет на кралските фамилии заради строгия дворецов етикет и установената йерархия. Впоследствие стилът се развива много силно и във Франция. Френския барок е известен още и като стил Луи XIV, свързан със част от периода на царуването на френския монарх (1643–1715 г.). (фиг.4), (фиг.5).

Развитието на барока в Англия има сравнително краткотраен живот. Развива се в периода 1690-1730 г. Разделя се на две фази – Чарлз II (реставрация), продължил в периода 1660-1685 г. и Джеймс II – 1685-1689 г. Втората фаза се състои от стиловете Уилям и Мери, и е в периода 1689-1702, и кралица Ана – 1702-1714 г. Имената на периодите са заимствани съответно от всеки един от монарсите управлявали по това време. (фиг.6), (фиг.7).

Използвайки тези стилови характеристики холандският дизайнер Марсел Вандерс създава своя прочит за аристократичен полилей за италианската компания за осветление FLOS. Той използва традиционна форма, пресъздадена по магически начин в съзнанието му, интерпретирана чрез съвременни форми и материали. Осветителното тяло представлява метална структура, обвита в пашкул, изграден от специална смола, импрегниран в последствие със прозрачен спрей. Основната структура включва прозрачни свещи от полиметил метакрилат.

Постигайки усещането за актуалност към времето в което е създаден, и същевременно запазвайки визията и стилът, от който черпи своето вдъхновение, Марсел Вандерс успява да интерпретира чрез съвременен подход духът на една отминала епоха в цялото и величие (фиг.8), (фиг.9).

² Miller, J. (2011). Furniture-world styles from classical to contemporary. Dorling Kindersley Limited, London.

Малко по-рано във времето, от барока черпи вдъхновение един от най-големите италиански дизайнери на XX век – Алесандро Мендини. Чрез своята работа, описан като „натрапчив концептуалист на италианския постмодернизъм“ от писателя и куратор Глен Адамсън, той проправя пътя към въпросното течение. Той въплъщава цялата пищност и великолепиe на барока в едно единствено кресло. Неговият *Proust chair* произведен за италианската компания Carrellini веднага се превръща в дизайн икона на XX век, като една от най-известните и съществени референтни точки в стремежа към форма и естетическо съвършенство. Мендини първоначално проектира креслото като единична, уникална бройка, като смятал, че е използвано от френския автор Марсел Пруст, починал през 1922 г., спряган за баща на съвременния роман.

Креслото се състои от ръчно резбована и оцветена масивна букова дървесина, тапицирана с многоцветен плат. През 1978 г. с креслото Proust, Мендини започва серия от мебели наречени „Redesigns“ (ре-дизайни) в която той интерпретира формата и орнамента на вече съществуващи образци от отминали стилови епохи. Креслото „Proust“ е препратка към нео-бароковия стил на Франция от XVIII век. В първоначалния си вариант е покрито с тапицeрия от ръчно рисувана шарка от точки, която възпроизвежда уголемена част от картина на поанталиста Пол Синяк. Малко по-късно започва и производството му в различни разцветки на тапицeрията (фиг.10), (фиг.11).

Барокът е стил, дал своето отражение върху архитектурата, музиката и изящните и приложните изкуства. Със своята динамичност и пищност той носи неповторимост, която внася тържествен, аристократичен дух във всяко произведение на някое от изброените по-горе разклонения. При добро познаване и интерпретиране може да внесе нужното усещане, търсено като краен ефект, като същевременно запази своето присъствие в културно-исторически аспект. (фиг.12), (фиг.13). В интериорното пространство може да присъства като доминиращ стил, или само като акцент. Заложен по правилния начин, без прекрaчване на границата на неговата декоративност, демонстрира професионална задълбоченост в неговото изследване и правилно приложение. (фиг.14).

1.2. **Рококо** – рококо е стил, развил се в периода 1730-1760 г., като бележи своя възход в периода 1740-1760 г. Зародил се в Париж, но много бързо разпространил се из цяла Франция, впоследствие и други европейски страни – основно Германия и Австрия. Във Франция, известен като Луи XV. В Англия периода се свързва с царуването на Джордж II – време на стабилност, което полага основите на промишлената революция във Великобритания. Известен още като стил Чипъндейл.

Това е времето, когато се появяват различни типове мебели, предназначени съответно за отделните видове дейности, свързани с разговори, игра на карти, четене, почивка или хазарт. Декорацията в повечето случаи е асиметрична, включваща характерния за стила мотив „рокай“ – термин, обозначаващ един от главните мотиви характерни за рококо – мидената черупка³. Характерни за мебелите са сравнително тънките конструктивни елементи, асиметричност, заобленост и мекота на овалните линии. Всичко това се допълва от леки дърворезбени декорации, интарзии и надлепени декоративни добавки.

В самото начало стилът представлява реакция срещу тежкото въздействие на изкуството на барока, наложен от двореца Версай на Луи XIV. Няколко проектантите, художници и гравьори, между които Пиер Ле Паутре (Pierre Le Pautre), Жан Берейн (Jean Berain), и Никола Пино (Nicolas Pineau) разработват по-светъл и интимен стил на декорация за новите жилища на благородниците в Париж (фиг.15). В стилът рококо интериорните пространства са украсени с деликатни криви форми, базирани на формите на буквите „C“ и „S“, формата на мидената черупка и други естествени форми. Преобладава асиметрията, светлите, пастелни тонове, бялата, слонова кост и златото. Периодът се отличава с богато украсени, асиметрични дърворезби и боядисани декорации, използващи листа, черупки, свитъци и фантастични растения. Често с тях се комбинират китайски или други екзотични мотиви⁴. Като цяло рококо е естественото продължение на барока, доразвило

³ Miller, J. (2011). Furniture-world styles from classical to contemporary. Dorling Kindersley Limited, London.

⁴ Pegler, M. (2006). The Fairchild dictionary of interior design. Fairchild publications. USA.

основната му идея, придавайки допълнителна елегантност и финес. Всъщност може да се каже, че е и стил на поведение. По това време из цяла Европа се строят дворци и павилиони с имената „Сансуси“ (безгрижие), „Солитюд“ (самотност), „Ермитаж“ (отшелничество) и т.н. В екстериора задължително доминира кокетството, а в интериорите – разкошът и удобството (фиг.16). В чисто концептуално отношение стилът не се характеризира със сериозни нововъведения в мебелното изкуство. Приноса му се свежда до извеждането до най-висока изразност на възникналите по време на барока идеи. Във Франция стилът се изразява чрез все по-меките и огънати форми при мебелите. Краката запазват своята характерна извита форма тип „кабриол“, завършващи със волута в долната част, стъпила върху тооче. Царгите следват извитата форма с плавен преход към краката, декорирана с резбован мотив „рокай“ в центъра (фиг.17).

1.3. Съвременни интерпретации – Серията „Smoke“ на холандския дизайнер Мартен Баас е пример за чудесна интерпретация на характерните за този стил белези, превръщайки ги в актуален акцент в интериорното пространство. Мебелите от серията са от ефектно, прогорено дърво, импрегнирани с епоксидна смола и черна, кожена тапицерия. С внимателно отношение към детайла и изработката, те се превръщат в съвременно отражение на духа на една отминала епоха, носеща художествените и естетически белези на обществото, в което са създадени (фиг.18).

Темата за този вид подход при изграждането на дизайна на мебелите и аксесоарите в интериорното пространство, разбира се, е доста необятна и може да бъде разглеждана от различен ъгъл. В крайна сметка най-важен остава аспекта, свързан с правилната трансформация и интерпретация на стиловите особености и белези, отличаващи един стил от друг, придаващи му характерното емоционално въздействие. Малко по-артистичен се явява подходът, при който характерни елементи могат да бъдат включени и използвани за създаване на асоциации със разглеждания стил. Този подход също създава условия за интерпретиране на културно-историческото наследство чрез дизайн-похвати и съвременни технологии (фиг.19), (фиг.20).

2. Когато класиката срещне съвременността

2.1. **Класицизъм** – класицизмът е стил, развил се най-силно във Франция по времето на Луи XVI (1774-1793). Явява се последна фаза на Рококо и първа фаза на Неокласицизма, наричан още с името на монарха, управлявал по това време⁵ (Encyclopædia Britannica Online). В различните държави се развива по различен начин, но като цяло е силно повлиян от античността, а формите на мебелите се развиват със стремеж към замяна на пищната декоративност със спокойна уравновесеност. Характерни са компактните обеми, симетричните решения, правите ъгли, леките профили и отчетливото съпоставяне на хоризонтални и вертикални прави и леко огънати елементи. Конструкциите на мебелите в интериорното пространство са олекотени и лишени от напречници при краката, които почти винаги са прави, стесняващи се към долната си част, набраздени с вертикални канелюри, като горе и долу зоната на канелюрите се ограничава от декоративни пръстени (особено при мебелите за седене⁶). Седалките и облегалките на столовете и креслата имат формата на медальон, квадрат или правоъгълник. Подлакътниците излизат от облегалката в крива линия напред, на около две трети от дължината на страничния фриз. Класицизмът във Франция успява да просъществува и след Луи XVI, и е с продължителност около 50 години. Наименован е още като „последния кралски стил“. Оставя може би най-трайна следа в историята на развитието на интериорното пространство и мебелното изкуство (фиг.21).

Класицизма се налага като течение и в Англия след 1760 г. Този период съвпада с царуването на Джордж III. Появяват се едни от най-големите имена в мебелното изкуство – Томас Чипъндейл, Джордж Хеплуайт, Томас Шератон. Водещо място сред тях заема Робърт Адам – архитект и археолог, основоположник

⁵ Encyclopædia Britannica Online, s. v. "Loui XVI style"

<http://kenli.nbu.bg:3277/levels/collegiate/article/Louis-XVI-style/49093> (13.12.2017)

⁶ Беджев И. (2000). В света на стиловите мебели. Alan-group. София

на класицизма в Англия, оказал силно влияние върху производителите на мебели от това време. (фиг.22).

2.2. Съвременни интерпретации – инспириран от стилът, френският дизайнер Филип Старк прави съвременен прочит по темата, запазвайки характерните му белези в своята разработка „*Ghost chair*“ за Kartell през 2002 г. Вдъхновено от историята, креслото пренася духът и усещането за времето на управлението на френския монарх Луи XVI. Дизайнерът успява да интерпретира формата на античния, мебелен детайл в единен силует, превръщайки кръглата му, оформена в медальон облегалка, извити подлакътници и прави крака в прозрачна мебел.

Осланяйки се не само на стилът, но и на древногръцката геометрия, креслото се превръща в триумф на постмодерните времена. Представлява един единствен детайл, изработен от прозрачен поликарбонат, формован чрез впръскване, което значи, че няма сглобки, винтове или тапицерия, което го прави удобно за използване както в интериорно, така и в екстериорно пространство (фиг.23), (фиг.24).

Цялостната концепция, свързана с изработването на прозрачна мебел се върти около идеята да се сведе до минимум зрителното въздействие на мебелите в пространството и то да бъде максимално изчистено от претрупаност. В крайна сметка подходът се явява начин за запазване на автентичността чрез осъвременяване и запазване на първоначалната концепция в контекста на историческото наследство.

От същия стил черпят вдъхновение и дизайнерите от *Caracole* в разработката на нощен шкаф за новата си колекция *Caracole classic*. Комодите в стил Луи XVI биват няколко вида, като някои от тях са изпълнявани с две врати или с три чекмеджета с правоъгълни чела . Краката са къси и конични. Вертикалните фризове отстрани придобиват цилиндрична или фасетирана права форма, като преди френската революция са били заменяни с колони или кариатиди. Те биват: комоди с плот половин окръжност, или още наричани „половин луна“, серванти със

заоблени врати в края и ъглови комоди, наречени „енкоанюр“⁷. В своята съвременна разработка дизайнерите залагат на тези основни характеристики, прилагайки тези принципи с цел запечатване духът на времето, но с осъвременяване на визията (фиг.25), (фиг.26).

Темата, свързана с начините за запазване на културно-историческото наследство е необятна, и със сигурност може да бъде разглеждана от различни ъгли и в различен аспект. Еволюционното развитие на мебелите и интериора винаги е било тясно свързано със социално-икономическите процеси случващи се в обществото. Проследяването на надграждането и взаимовръзките между всяка една стилкова епоха, носеща своите характерни белези дава по-ясна и логична представа за начините по които са се развивали отделните стилове, което е правилната предпоставка за тяхното съвременно интерпретиране. Запазването на културната идентичност е важна част от развитието на всяка една цивилизация. Гореспоменатите примери представят една малка част от начините за съвременно възпроизвеждане чрез вкарването и употребата на исторически контекст. Това е и начинът да бъдат запазени идеи, естетически и технически постижения преминали през вековете, но трансформирани през съвременния поглед на автори, търсещи надграждане в тази посока. Изследвайки тези връзки в исторически план, всяка една култура изгражда и запазва своята автентичност, което всъщност е и начинът за осъществяване на правилния процес на еволюционно развитие.

⁷ Райчева, Р. (2012). Силове в интериора и мебелите. Мартилен. София

Библиография:

Беджев, И. (2000). В света на стиловите мебели. Alan-group. София

Бойчев К., Цветков Е., Калайджиев И., Грозев О., (1993). Интериор. Техника, София.

Райчева, Р. (2012). Стиллове в интериора и мебелите. Мартилен. София

Miller, J. (2011). Furniture-world styles from classical to contemporary. Dorling Kindersley Limited, London.

Pegler, M. (2006). The Fairchild dictionary of interior design. Fairchild publications. USA.

Encyclopædia Britannica Online, s. v. "Loui XVI style"

<http://kenli.nbu.bg:3277/levels/collegiate/article/Louis-XVI-style/49093> (13.12.2017)

Фигури към текстовата част

фиг. 1

фиг.2

фиг.3

фиг.4

фиг.5

фиг.6

фиг.7

фиг.8

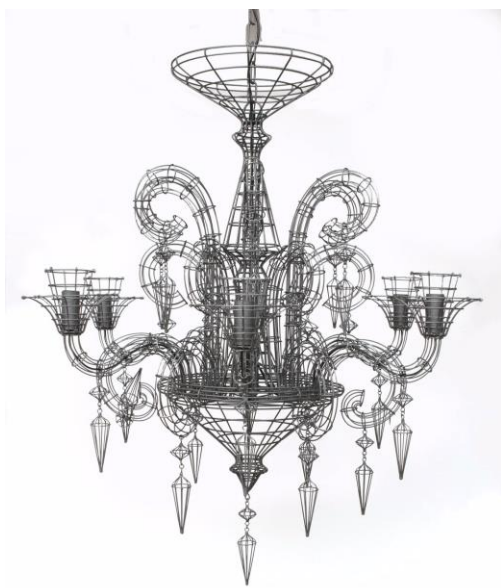
фиг.9

фиг. 10

фиг. 11

фиг. 12

фиг. 13

φιν.14

φιν.15

фиг.16

фиг. 17

фиг. 18

фиг. 19

фиг.20

фиг.21

фиг.22

фиг.23

фиг.24

фиг. 25

фиг. 26